

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Економіки підприємства та організації підприємницької діяльності
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Семенова В.Г.

(підпис)

“ ” _____ 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка та стратегія розвитку підприємства»
(назва освітньої програми)
на тему:

«УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

(на прикладі ПП «ЦЕРНА»)»

Виконавець:

студент факультету економіки та управління
підприємництвом

Мамонтов Дмитро Анатолійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Кошельок Галина Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	6
1.1. Поняття витрат, їх класифікація та склад	6
1.2. Система управління витратами підприємства	15
1.3. Особливості формулювання собівартості основних видів сільськогосподарської продукції	26
1.4. Методи управління витратами на аграрних підприємствах	32
Висновок до першого розділу	36
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ПП «ЦЕРНА»	38
2.1. Стан і перспективи розвитку аграрного бізнесу, характеристика діяльності підприємства та його основні показники діяльності	38
2.2. Аналіз витрат на виробництво продукції у цілому та складовими	50
2.3. Факторний аналіз витрат на виробництво продукції	60
Висновок до другого розділу	67
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	69
3.1. Шляхи зниження собівартості продукції підприємства	69
3.2. Заходи щодо зниження собівартості продукції підприємства	72
Висновок до третього розділу	77
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83

ВСТУП

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в умовах переходу країни до ринкових відносин зниження собівартості продукції є важливим чинником розвитку економіки підприємства, тому що вона відбиває ефективність використання ресурсів, результати впровадження нової техніки й прогресивної технології, удосконалювання організації праці, виробництва, керування.

У системі показників, що характеризують ефективність виробництва, одне із провідних місць належить собівартості продукції. У ній як у синтетичному показнику відбиваються всі сторони виробничої та фінансово-господарської діяльності підприємства: рівень використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, якість роботи окремих працівників і керівництва в цілому. Аналіз собівартості продукції має чимале значення, бо за зниженні собівартості продукції збільшується прибуток організації.

Зниження собівартості є чинником підвищення рентабельності, росту грошового нагромадження, досягнення економічного ефекту й, отже, успіху підприємства. На засоби економії, одержувані шляхом зниження собівартості, здійснюється значна частина витрат по розширенню й удосконалюванню виробництва. Тому собівартість продукції є важливим елементом аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства.

Значний внесок у розробку теоретичних основ та методологічних підходів до проблеми аналізу витрат та їх впливу на собівартість продукції внесли провідні вчені-економісти: В.В. Бабій, Ф.Ф. Бутинець, В.К. Гаркавий, О.І. Котикова, О.Л. Загорнянська, О. Лабунська-Шелест, Т.С. Морщенок, К.В. Мельникова, С.Ф. Покропивний, А.Ю. Орлова, О.М. Остапенко, М.І. Скрипник та ін. Огляд наукових праць дозволив констатувати, що окремі питання вивчені недостатньо і потребують подальшого ретельного вивчення. Все це і обумовило вибір даної теми роботи.

Мета і завдання дослідження. На підставі теоретичних досліджень категорії «витати підприємства», «управління втратами», аналізу ПП «Церна» знайти можливі шляхи зниження собівартості продукції господарства.

Відповідно до визначеної мети під час виконання кваліфікаційної роботи магістра необхідно вирішити такі основні завдання:

- дослідити економічну сутність витрат, з'ясувати їх класифікацію та склад витрат;
- розглянути поняття «управління втратами», визначити його роль в управлінні діяльністю підприємства;
- сформулювати особливості формулювання собівартості основних видів сільськогосподарської продукції;
- з'ясувати методи управління втратами на аграрних підприємствах;
- надати загальну характеристика розвитку аграрного бізнесу, охарактеризувати діяльність ПП «Церна» і провести аналіз основних показників його діяльності;
- проаналізувати витрати на виробництво продукції у цілому та складовими;
- з'ясувати фактори, що впливають на витрати на виробництво продукції;
- визначити шляхи зниження собівартості продукції підприємства;
- розробити заходи щодо зниження собівартості продукції.

Об'єктом дослідження є господарська діяльність ПП «Церна», що займається вирощуванням сільськогосподарських культур.

Предметом дослідження є теоретичні основи та практичні аспекти зниження собівартості продукції підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися такі методи: монографічний (вивчення вітчизняного визначення категорії «собівартість продукції»), абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення і формування висновків), системного аналізу (аналіз економічного стану

досліджуваного господарства), економіко-статистичний з використанням ЕОМ (при проведенні факторного аналізу витрат на виробництво продукції) тощо.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти з питань собівартості продукції, звітні дані Держкомстату України, фінансова звітність підприємства ПП «Церна», матеріали науково-практичних конференцій, монографій, професійних періодичних видань. У процесі написання кваліфікаційної роботи магістра досліджені і використані наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів та вчених в області вивчення собівартості продукції.

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати досліджень доповідалися автором і обговорювалися на II міжвузівській науково-практичній конференції «Незалежна Україна: вектори політичного та соціально-економічного розвитку» (м. Одеса, 10 квітня 2019 р.).

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні аспекти собівартості продукції, її економічна сутність і роль у діяльності підприємства, а також понятті «витрат», їх класифікація та склад, наведено особливості формулювання собівартості основних видів сільськогосподарської продукції.

Другий розділ роботи присвячений аналізу діяльності господарства ПП «Церна» у цілому, розглянуто стан виробництва сільськогосподарської продукції (соняшнику та пшениці) в Україні, проаналізовано витрати на виробництво продукції у цілому та за окремими складовими.

У третьому розділі роботи визначено основні напрямки та підходи до скорочення витрат на виробництво продукції, запропоновано заходи щодо зниження собівартості продукції.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (71 найменувань). Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 90 сторінок комп'ютерного тексту, містить 22 таблиці та 9 рисунків.

ВИСНОВКИ

На основі узагальнення матеріалів дослідження одержані такі наукові та практичні результати роботи відповідно до поставлених завдань.

1. В процесі своєї діяльності підприємства використовують необхідні витрати живої і матеріалізованої праці. Поточні витрати формують собівартість продукції (робіт, послуг), що представляє собою виражені в грошовій формі сукупні витрати підприємства, пов'язані з підготовкою, виробництвом і реалізацією продукції (робіт, послуг). Всі поточні витрати підприємства класифікуються по цілому ряду ознак. Одним з важливіших класифікацій є групування за елементами та калькуляційними статтями.

2. У процесі аналізу з'ясували, що управління витратами розглядають як систему і як процес. Управління витратами – це система цілеспрямованого впливу на склад, структуру й поведінку витрат і їх факторів на всіх етапах формування та розподілу витрат, що ґрунтується на використанні об'єктивних економічних законів і функцій менеджменту. Управляти витратами означає: організувати облік витрат за підрозділами; аналізувати структуру витрат і її вплив на результати діяльності підприємства; приймати обґрунтовані управлінські рішення; здійснювати планування витрат; планувати прибуток з урахуванням витрат; формувати дієву мотивацію працівників до контролю та зменшення витрат; контролювати рівень витрат і вживати заходи для їх зниження.

3. У категоріальному апараті економічної літератури визначення «собівартість продукції» є найбільш дискусійним і неоднозначним. Про це свідчать протилежні тлумачення даного поняття різними авторами в економічній літературі. Дослідження сутності собівартості продукції показало, що собівартість продукції – категорія, що на сучасному етапі розвитку ринкової економіки виражає не тільки продуктивні, а й непродуктивні витрати, викликані умовами виробництва та характеризує ефективність функціонування підприємства, це витрати на виробництво та

реалізацію продукції у грошовому виразі. Собівартість слугує базою ціни товару і її нижньою межею для виробника, щоб забезпечити процес відтворення виробництва. Підприємство не може встановлювати ціну, нижчу за собівартість, бо в такому разі воно матиме збитки. Формування собівартості здійснюється за допомогою калькуляції, яку здійснює господарюючий суб'єкт.

4. Основними методами визначення собівартості є: пряме віднесення витрат на відповідні види продукції; вилучення із загальної суми витрат побічної продукції, вираженої у грошовій формі; розподіл витрат між видами продукції пропорційно до кількісного значення однієї з головних ознак, спільної для всіх видів одержаної продукції; коефіцієнтний метод; пропорційний метод; комбінований метод.

5. Важливою галуззю матеріального виробництва України є сільське господарство, в структурі якого виділяють дві основні галузі – це рослинництво та тваринництво. Сільське господарство має певні особливості на відміну від багатьох інших галузей: залежить від кліматичних умов, найважливішим засобом є земля, виробництво пов'язано з біологічними процесами, виробництво має сезонний характер, продукція втрачає свою якість в залежності від умов зберігання, родючість землі залежить від уходу за нею. Розвиток сільського господарства як галузі, що забезпечує населення продуктами харчування, а промисловість сировиною, має пріоритетне значення, локомотив, який повинен вивести країну з економічної кризи.

Об'єктом дослідження виступає діяльність фермерського господарства ПП «ЦЕРНА», яке утворено у 2007 році та розташоване у с. Долинське Ананьївського району Одеської області. Основним видом діяльності господарства є вирощування сільськогосподарських культур. Проведення порівняльного аналізу показав, що проаналізував витрати на вирощування пшениці та соняшнику, можна зазначити, що господарство прийняло рішення вирощувати соняшник у 2018 році, але кліматичні умови були не достатньо сприятливими для вирощування соняшнику. Через дуже високу температуру,

в різних регіонах України в сезоні-2018 урожайність соняшнику значно знизилася. В окремих господарствах з гектара збирали навіть по 8 ц насіння, що майже вдвічі менше норми, це наявно видно для нашого господарства. Аналіз основних техніко-економічних показників, наведених в таблиці, свідчить про не достатньо високий рівень ефективності виробництва у 2016-2018.

6. Аналіз структури затрат за економічними елементами дозволяє визначити характер продукції, що виробляється тобто визначити яка вона є: матеріаломістка, енергомістка, трудомістка або фондомістка. Сільськогосподарська продукція є матеріаломісткою. Але матеріальні витрати за останній рік суттєво знизилися. Аналіз витрат на матеріали, покупні вироби і напівфабрикати, паливо, електроенергію є одним з ключових етапів проведення аналізу, що починається із загальної оцінки їх величини у собівартості всієї товарної продукції за прямими статтями калькуляції. У структурі матеріальних витрат господарства перше місце займають насіння і посадковий матеріал, друге місце – мінеральні добрива, третє – пальне і мастильні матеріали.

7. Урожайність, посівна площа, а отже і валовий збір сільськогосподарських культур безпосередньо впливає на собівартість 1 ц. У ПП «Церна» собівартість 1 ц сільськогосподарських культур щорічно підвищується, що пов'язано в більшій мірі з інфляцією, що відбувається в країні. Оскільки в процесі інфляції відбувається подорожчання всіх грошово-матеріальних витрат, що не може не відіб'ється на величині собівартості культур. Вплив факторів на зміну собівартості сільськогосподарських культур проводиться за допомогою адитивної і мультиплікативної моделей.

Витрати на 1 грн. продукції у 2018 році склали 0,989 грн., порівняно з 2017 роком вони знизилися на 0,007 грн. Ефективність витрат на виробництво та збут продукції характеризує показник рентабельності реалізованої продукції, який у 2018 році склав 1,14 %, порівняно з 2017 роком він зріс на 0,71 в.п.

8. Основними шляхами скорочення витрат, або економії є: організаційні зміни, фінансові стратегії, зниження витрат, скорочення активів, створення прибутків. Основними факторами збільшення виробництва сільсько- господарських культур є зростання врожайності, розширення посівних площ за рахунок більш повного використання землі, недопущення загибелі посівів.

9. Заключним етапом аналізу підсумків роботи ПП «Церна» з розвитку галузі рослинництва є підрахунок і узагальнення внутрішньогосподарських резервів зниження собівартості продукції і розробка конкретних пропозицій щодо їх використання.

Під господарськими резервами розуміють можливості виробничо- фінансової діяльності підприємства за допомогою максимального використання в процесі роботи наявного виробничого потенціалу досягнень науково-технічного прогресу і передового досвіду.

Основними заходами, стали: зниження собівартості продукції за рахунок зниження матеріальних витрат, а саме у структурі повній собівартості продукції 70 % займають насіння і посадковий матеріал. Тому зниження витрат на цю складову надасть можливість знизити повну собівартість продукції. Важливо забезпечити надходження сировини від таких постачальників, які знаходяться на невеликій відстані від підприємства, а також перевозити вантажі найбільш дешевим видом транспорту. Все це призведе до зниження повної собівартості 47375 тис. грн.. і зростанню рівня рентабельності реалізованої продукції на 13 в.п.

Другим заходом є підвищення врожайності сільськогосподарських культур за рахунок впровадження прогресивних систем землеробства, а саме використання сучасного методу обробки землі технологією No-Till – «без оранки». Це призведе до зростання врожайності та дозволить знизити повну собівартість на 34565 грн. при цьому зросте прибуток від реалізації продукції на таку ж суму, а рентабельність реалізованої продукції збільшиться на 9,0 в.п.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид., доп. І перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
2. Арендар Л. М. Аудит формування виробничої собівартості продукції на підприємстві [Електронний ресурс] / Л. М. Арендар, С. Т. Пілецька // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. — 2016. — № 3. — С. 5-8. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddma_2016_3_3
3. Бланк И.А. Управление прибылью. — 3*е изд., перераб. и доп. — К.: Ника*Центр, 2007. — 768 с.
4. Бюджетна програма «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств».
5. Ванина Н. Анализ финансового состояния предприятия / Ванина Н. Энциклопедия бухгалтера и экономиста: сборник. Консульт. Харьков, 2009. № 5 (209). — 143 с.
6. Великий Ю.М., Прохорова В.В., Сабліна Н.В. Управління витратами підприємства. — Харків: ВД "ИНЖЕК", 2009. — 192 с.
7. Вернигора Н.С. Сучасні методи управління витратами в умовах конкурентного середовища // Сучасні проблеми економіки та підприємництво. Випуск 11, 2013 С. 217-220.
8. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник / Голов С.Ф. — К.: Лібра, 2008. — 704 с.
9. Горкавий В. К. Обліково-аналітичні аспекти управління собівартістю продукції [Електронний ресурс] / В. К. Горкавий, К. О. Літвінова // Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. — 2016. — № 1. — С. 79-93. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhнау_ekon_2016_1_11
10. Давидович І.Є. Управління витратами: навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2008. — 320.
11. Данилюк М.О., Лещій В.Р. Управління витратами на промислових підприємствах: науково-практичний посібник. — Наукове видання. — Івано-Франківськ: ПП Супрун, 2006. — 172 с.

12. Дощич Г.А. Дослідження актуальних проблем управління витратами підприємства. / Г.А. Дощич [Електронний ресурс] // Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2012/Economics/10_120778.doc.htm
13. Економіка підприємств : посібник / за ред. П. С. Харіва. – Тернопіль : Економічна думка, 2010. – 500 с.
14. Економічний аналіз : навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с.
15. Економічний аналіз: Навчний посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2013. – 680 с.
16. Загорянська О. Л. Особливості впливу амортизаційних відрахувань на собівартість продукції сучасних підприємств в умовах конкурентного середовища [Електронний ресурс] / О. Л. Загорянська, Ю. Ю. Карлик, А. О. Углава // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 2(1). – С. 56-61. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_2\(1\)__13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_2(1)__13)
17. Кірдина О. Г. Система управління витратами на підприємствах – виробниках рухомого складу залізничного транспорту / Кірдина О. Г. // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 52. – С. 179-186.
18. Ковтун С. Управление затратами / Ковтун С., Ткачук Н., Савлук В. – Х.: Издательский дом «Фактор», 2008. – 272 с.
19. Котикова О.І. Собівартість у системі чинників конкурентоспроможного виробництва продукції рослинництва [Електронний ресурс] / О. І. Котикова, Р. І. Ярошенко, А. В. Зеленько // Інноваційна економіка. – 2016. – № 5-6. – С. 134-141. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2016_5-6_25
20. Кошельок Г.В. Факторний аналіз прибутку м'ясопереробного підприємства / Кошельок Г.В. Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. Житомир: ЖДТУ, 2010. – № 3 (53). – Ч. 2. – 122-127 с.

21. Кошельок Г.В. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу підприємства // Кошельок Г.В., Малишко В.С. [Електронний ресурс] Економіка та суспільство. – 2016. – № 7. –Режим доступу до журналу:<http://economyandsociety.in.ua>
22. Крушельницька О.В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах / Крушельницька О.В. // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 1. – С. 125-129.
23. Лабунська-Шелест О. В. Аналіз собівартості продукції в сучасних ринкових умовах [Електронний ресурс] / О. В. Лабунська-Шелест, Д. В. Лязін // Наука й економіка. – 2016. – Вип. 2. – С. 30-34. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nie_2016_2_8
24. Левицька І. О. База розподілу загальновиробничих витрат як інструмент оптимізації собівартості продукції [Електронний ресурс] / І. О. Левицька // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2017. – № 1. – С. 31-35. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2017_1_7
25. Лободзинська Т. П. Аналіз впливу витрат з поліпшення основних засобів на формування собівартості продукції [Електронний ресурс] / Т. П. Лободзинська // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2016. – № 13. – С. 229-235. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_35
26. Лось В. О. Із досвіду застосування комп'ютерних систем в управлінні собівартістю готової продукції [Електронний ресурс] / В. О. Лось, Н. К. Максишко, М. О. Синяк // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2017. – № 3. – С. 63-73. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_econ_2017_3_12
27. Мамонтов Д.А. Собівартість продукції – ключовий показник діяльності підприємства // Матеріали ІІ міжвузівської науково-практичної конференції «Незалежна Україна: вектори політичного та соціально-економічного розвитку» (м. Одеса, 10 квітня 2019 р.). Одеса ОФЕК КНТЕУ, 2019. – С. 21-22.

28. Замлінський В.А. Стан і перспективи розвитку аграрного бізнесу / Замлінський В.А. // Таврійський державний агротехнічний університет [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_3\(1\)__43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_3(1)__43)

29. Мельникова К. В. Шляхи зниження собівартості продукції за умов впровадження техніко-економічних новацій [Електронний ресурс] / К. В. Мельникова, Ю. К. Василькова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 3(1). – С. 214-219. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_3\(1\)__43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_3(1)__43)

30. Мельничук Я. П. Калькулювання собівартості органічної продукції рослинництва [Електронний ресурс] / Я. П. Мельничук // Економіка та держава. – 2016. – № 2. – С. 87-90. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2016_2_21

31. Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] / Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с. – Режим доступу до книги: <http://studentbooks.com.ua/content/view/734/39/1/5/>.

32. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2016_2_21

33. Морщенок Т. С. Особливості визначення собівартості основних видів сільськогосподарської продукції / Т. С. Морщенок // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Вип. 2. – С. 11-18.

34. Мудра Т.М. Діагностика процесу управління витратами на засадах функціонального підходу: теоретичні аспекти та практичне застосування [Електронний ресурс] Мудра Т.М., Чернобай Л.І., Каиновська Н.Л. – режим доступу: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22243/1/МО_2017.pdf

35. Наказ № 132 Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: від 18.05.2001 р. [Електронний ресурс] /

Міністерство аграрної політики України. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.122.1&nobreak=1>

36. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві : Підручник. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К.: КНЕУ, 2004. – 495 с.

37. Орлова А. Ю. Обґрунтоване визначення собівартості окремих видів продукції промислового підприємства як важливий фактор підвищення їх конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / А. Ю. Орлова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2016. – Вип. 16(2). – С. 81-85. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>

38. Особливості сільського господарства [Електронний ресурс] / Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/132/39/1/3/>.

39. Особливості сільського господарства [Електронний ресурс] / Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/132/39/1/3/>

40. Остапенко О. М. Шляхи зниження собівартості продукції в сучасних умовах господарювання авіаційних підприємств в Україні [Електронний ресурс] / О. М. Остапенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – Вип. 12(2). – С. 56-59. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_12\(2\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_12(2)_13)

41. Петров В.М. Методичні підходи до формування собівартості сільськогосподарської продукції та її вплив на ефективність виробництва / В.М. Петров, А.В. Токар // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С.55-60.

42. Петряєва З.Ф. Аналіз виробничих ресурсів та організаційно-технічного рівня виробництва / Петряєва З.Ф., Хмеленко Г.Г. Навч. посіб.— Х.: ХДЕУ, 2010. – 181-182 с.

43. Пилипенко А.А. Організація обліко-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства / Пилипенко А.А. – Х.: Видавництво ХНЕУ, 2007. – 276 с.
44. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
45. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Подольська В.О., Ярош О.В. – К.: ЦНЛ, 2007. – 488 с.
46. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства / С.Ф. Покропивний. — К.: КНЕУ. — 2008 р. — 340 с.
47. Полещук І.Ф. Особливості факторного аналізу прибутковості підприємства / Полещук І.Ф., Волощук Ю.В., Галкіна І.В. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://intkonf.org/kpedn-poleschuk-if-voloschuk-yuv-galkina-iv-osoblivosti-faktornogo-analizu-pributkovosti-pidpriemstva>
48. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
49. Пропозиція – Головний журнал з питань агробізнесу <http://propozitsiya.com/kak-neurozhay-podsolnechnika-povliyaet-na-cenu-masla>
50. Ростовская А.В. Управление затратами на предприятиях отрасли растениеводства / Ростовская А.В., Науменко Я.Н. // Вісник ЖДТУ. 2012. № 2 (60) СЕРІЯ: Економічні науки с. 269-271.
51. Рябков А.В. Таргет-костинг: формирование себестоимости и цены продукта на базе маркетинговых расчетов. //Маркетинг и маркетинговые исследования. – 2005, №2. С.67-72.
52. Савчук В.П. Стратегическое управление издержками [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.logistics.ru>
53. Семернікова І.О. Економіка підприємства / Семернікова І.О., Мешкова-Кравченко Н.В навчальний посібник (курс лекцій). Херсон: ОЛДІ-плюс, 2011 р. – 227 с.
54. Скрипник М.І., Розвиток калькулювання та його значення в господарському процесі / Скрипник М.І. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: – <http://intkonf.org/kpedn-poleschuk-if-voloschuk-yuv-galkina-iv-osoblivosti-faktornogo-analizu-pributkovosti-pidpriemstva>

55. Сук Л. К. Калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] / Л. К. Сук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2016. – Вип. 249. – С. 372-381. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2016_249_44

56. Сук Л.К. Обчислення та використання собівартості сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] / Л. К. Сук // Облік і фінанси. – 2016. – № 2. – С. 71-75. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_2_12

57. Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості [Електронний ре) сурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

58. Турило А. М. Управління витратами підприємства: навчальний посібник / Турило А. М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. – К.: ЦУЛ, 2006. – 120.

59. Фінансова звітність ПП «Церна».

60. Фінансовий аналіз. Модульний курс: навч. посіб. / Я. П. Квач, Г. В. Кошельок, О. М. Терещенко, Г. В. Юр'єва; за ред. О. С. Редькіна. – Одеса: Елтон, 2010. – 470 с.

61. Харченко Ю. А. Автоматизація розрахунку собівартості продукції на підприємствах машинобудівної галузі [Електронний ресурс] / Ю. А. Харченко, О. М. Кудінов // Збірник наукових праць [Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка]. Серія : Галузеве машинобудування, будівництво. – 2016. – Вип. 1. – С. 295-301. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpgmb_2016_1_36

62. Христенко Л.М. Побудова системи управління витратами промислового підприємства / Христенко Л.М. Мозговий Р.О. // Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. – 2011. – № 3 (157). – С. 247-253.

63. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: / Цал-Цалко Ю.С. Навч. посібник. - Київ: ЦУП, 2002. - 656 с.
64. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання: монографія. — Ч.1. — Х.: ВД "ІНЖЕК", 2006. — 368 с.
65. Чумак О.В. Управління витратами в інформаційно-аналітичній системі підприємств ресторанного господарства [Текст] : монографія / О.В. Чумак, І.С. Андрющенко. – Харків : Видавець Іванченко І.С., 2016. – 268 с.
66. Шиян Д.В. Ефективність витрат у сільськогосподарських підприємствах: монографія / Д.В. Шиян, Н.В. Ульяновченко – Х.: Міськдрук, 2012. – 204 с.
67. Щетинін А.І. Галузеві особливості виробництва й функціонування капіталу [Електронний ресурс] / Політична економія. Підручник. – К.: ЦУЛ, 2011. – 480 с. – Режим доступу до книги: http://pidruchniki.ws/12560607/politekonomiya/galuzevi_osoblivosti_virobnitstva_funktsionuvannya_kapitaluformi_pributkuprotsent_renta
68. Чорна М.В. Упавління витратами: навч. посібник / Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. ХДУХТ. – 2017. – 166 с.
69. Фандель Г. Теория производства и издержек / Фандель Г. – К.:иТаксон, 1998. – 528 с
70. Юровський Б. Планирование основных показателей работы предприятия и экономическое обоснование цен на продукцію / Юрловський Б. Харьков; Центр «консулат», 2007. – 368 с.
71. Ясінська А.І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах / Ясінська А.І. // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2007. – № 14 9594). – С. 357-360.